

WITTE DONDERDAG
1 april 2021, aanvang 19.30 uur
De Morgenster



ORDE VAN DIENST:

Wij komen in stilte in de kerk

Muziek: 'Herzlich tut mich verlangen' (Dietrich Buxtehude)

Aansteken van de kaarsen op tafel

Groet en bemoediging

Drempelgebed

Lied: Psalm 67: 1 en 2

Smeekebed gevolgd door zingen van Lied 1008, couplet 1 'Rechter in het licht verheven'

Schriftlezing: Exodus 12: 15-20

Muzikaal intermezzo: *Improvisatie op psalm 81*

Schriftlezing: Johannes 13:1-15

Lied: 'Je hebt je vrienden toen bijeen geroepen' [998] *Couplet 1 en 2*

Meditatie

Als overgang naar de tafel klinkt: 'Toen Jezus wist: nu is gekomen' [569]

Voorbeden, besloten met 368f

Toelichting op de collecte en toebereiden van de tafel

Nodiging en gesproken tafelgebed

Lied: 'Op de avond, toen de uittocht uit Egypte werd gevierd' [395]

Couplet 1; refrein; couplet 4; refrein

Vervolg tafelgebed

Gezongen Onze Vader

Wij wensen elkaar de vrede van Christus toe

Delen van brood en wijn

Na het delen van brood en wijn klinkt deze chant uit Taizé: 'Eat this bread' ['Adem in ons' nr 45]

Dankzegging

*Als overgang naar de lezing van het lijdensverhaal op Goede Vrijdag klinkt **Johannes 18: 1-5***

Lied: 'Hij onthaalde ons aan tafel' [567]

Avondgebed

in stilte verlaten we de kerk

OVERWEGING

Om de verhalen uit het Nieuwe Testament te kunnen begrijpen moeten we iets weten van het Joodse volk in de eerste eeuw van onze jaartelling. Er bestond niet zoiets als een eenduidige visie op wat het precies betekende om Jood te zijn. Er waren verschillende groepen die verschillende accenten legden. Een aantal er van kennen we uit het Nieuwe Testament: Farizeeën, Sadduceeën en Zeloten. Wie daar niet genoemd worden zijn de Essenen die we dankzij de rollen van Qumran veel beter hebben leren kennen. Maar er waren nog meer richtingen: er waren ook Joden met een forse filosofische scholing die probeerden hun geloof te verenigen met de Griekse filosofie. Wat al deze groepen met elkaar verbond dat was dat ze op een bepaalde manier vorm gaven aan hun Joodse erfenis. Ze kenden allemaal datgene wat wij het Oude Testament en joden de Tenach noemen, of tenminste delen daarvan. Ze kenden de grote lijn van de Tenach: God heeft een volk verkoren, de nakomelingen van Abraham en Sara, en heeft het bevrijd uit het slavenhuis. Het land Israël is aan hen gegeven om daar een teken van heil te zijn. Daar staat ook de tempel van Salomo. Die grote lijn van de Tenach bevat niet alleen opgang maar ook ondergang: het verdwijnen van de Noordelijke stammen; de ballingschap en het mislukken van het koningschap; de terugkeer van een gedeelte van de ballingen, de herbouw van de tempel.

De Tenach eindigt met een tegoed. Het eindigt met een visioen van de volkeren die naar Jeruzalem zullen gaan, als stad van de vrede. Tussen de afsluiting van Tenach en het optreden van Jezus zitten enkele eeuwen, van Perzische en hellenistische tijd, van de opstand van de Makkabeeën, de komst van de Romeinen die althans een deel van het land onder controle hielden. De Tenach vertelt ons niets over die tijd maar gelukkig hebben we andere bronnen die dat wel doen.

Ten tijde van Jezus is er dus een veelkleurig Jodendom. Er is een algemene, of vrijwel algemene verwachting dat er nog grote daden van God te verwachten zijn. Sommigen maar lang niet allen spreken over de komst van een nieuwe koning, een gezalfde. In het hebreuws: maschiach. In het Grieks: Christos. Er is hoop en verwachting maar het leven gaat ook gewoon door, in de werkplaatsen en de huizen. Dankzij de speciale plek van het Joodse volk in het Romeinse rijk kunnen ze zonder probleem hun religie uitoefenen en zijn ze vrijgesteld van het brengen van offers aan de Keizer.

Het zijn niet velen die radicaliseren en bereid zijn zo nodig de wapens op te nemen. Maar ze zijn er wel. Dat zal uiteindelijk leiden tot de Joodse opstand, de verwoesting van de tempel en Jeruzalem. Zover is het aan het begin van de jaren dertig, ten tijde van keizer Tiberius, nog niet. Maar het doet ons wel beseffen – en nu komen we bij het verhaal - hoe allergisch men moet zijn geweest bij iemand die onder gejubel Jeruzalem binnen kwam, als een soort nieuwe koning, een gezalfde. Alle alarmbellen moeten zijn afgegaan: wie is deze koning? Vormt hij een gevaar voor de rust op straat? Moeten we een avondklok instellen? Gaat dit leiden tot geweld? Met dit in het achterhoofd krijgt het pas echt reliëf wat Jezus aan zijn leerlingen doet. Hij laat namelijk zien hoe macht er ook uit zou kunnen zien. Niet de macht van het zwaard maar iets anders.

Het is voor de meesten van ons moeilijk om het verhaal van de voetwassing te horen alsof we het voor de eerste keer horen. Het verhaal is te bekend. Als we het toch proberen dan vallen er drie dingen op die bij elkaar horen.

In de eerste plaats gaat het hier over een liefde die tot het uiterste zal gaan. Uitgangspunt is niet de macht en kracht van onze wereld, maar de kracht van de liefde – tot het uiterste. Als het al over een koning gaat dan wel één die zijn macht op alternatieve wijze uitoefent. Niet overheersend maar uitnodigend. Velen van u hebben gisteravond naar de extra viering vanuit onze kerk gekeken toen het ging over de graankorrel die eerst moest sterven. Denk daar maar aan om er een beeld bij te krijgen.

Het tweede dat opvalt is dat deze koning het werk van een dienaar, ja van een slaaf gaat doen. Dat doet hij op een vanzelfsprekende manier. Zo hoort volgens dit verhaal een koning te zijn. De kracht van de liefde uit zich in de minste willen zijn, in willen dienen. Er is niet veel moeite voor nodig om te beseffen hoe schokkend dat beeld is geweest: Jezus, de gezalfde, die het werk van een slaaf doet. In geen van de bronnen die we hebben over hoe men zich een messias voorstelde staat er ook maar een hint dat de messias als een slaaf zal zijn.

Het derde tot slot gaat direct over ons: ook wij moeten elkaars voeten wassen. Wij moeten dus niet elkaar de oren wassen, dat is vanmiddag al uitgebreid op het Binnenhof gebeurd, wij moeten elkaars voeten wassen. Elkaar. Dus over en weer. Elkaars lasten dragen. Ons inleven in een ander.

In dit verhaal komt de torah, de wet van Mozes tot zijn vervulling: kern is het dienen van elkaar; oog hebben voor de minsten. De wees en de weduwe staan centraal. Soms zien we door de theologische bomen het bos niet meer. Juist rondom het sterven van Jezus is er een kolossale vracht aan denkkraft ingezet, om het te verklaren. Het evangelie van Johannes doet niet zozeer aan verklaring als wel aan verkondiging. Centrum van die proclamatie is een boodschap van liefde. En we weten dankzij de torah: bij liefde gaat het niet allereerst om een emotie, maar allereerst om een daad.

In het verhaal van vanavond voegt Jezus de daad bij het woord en gaat hij de voeten van zijn leerlingen wassen. Hij roept ons op om dat 'spoor van liefde' te vervolgen. Gisteravond hadden we hier in de Morgenster een extra viering. Het ging over het beeld van de graankorrel. In haar meditatie legde Karin Timmerman uit dat je bij dat beeld mag denken aan alles afleggen, het loslaten van controle. En ze stelde indringende vragen: als je dat inderdaad durft, in het spoor van Jezus, wat kost het je dan wel niet? Vlak na die woorden over de graankorrel houdt Jezus die maaltijd waarbij hij de voeten gaat wassen. Zo buitelen de beelden over elkaar heen. Eerst een beeld van loslaten, van moeten sterven om tot leven te komen, dan het beeld van het afleggen van alle eer en een dienaar voor anderen worden.

Wat kost het Jezus om dit inderdaad te doen? Heeft het hem moeite gekost? Of deed hij dat als vanzelf? Je kunt het ook nog van de andere kant benaderen, en deze Witte Donderdag vraagt daar misschien wel om: Wat kost het ons om inderdaad Jezus zijn gang te laten gaan? Wat kost het ons om toe te geven dat we niet alles zelf kunnen maar dat we het nodig hebben om een teken van liefde te ontvangen? Durven we dat aan? Durven we ons ego los te laten, ziende op hem die van zichzelf bij zijn arrestatie zou zeggen: 'ego eimi', *ik ben het*. 'Neem me maar mee, ik laat mijzelf los'.

Straks zullen we voor het eerst in tijden brood en wijn delen. Daaraan voorafgaand zal de diaken van dienst iets vertellen over de avondmaalscollecte. Door deze collecte die u thuis zelf kunt overmaken naar de bekende nummers wordt deze maaltijd ook werkelijk een maal van liefde. Christus deelt zich uit in de tekenen van brood en wijn, ziend op de mensen die in nood zijn, de armen onder ons. Wij openen

onze handen om te ontvangen. Wij hoeven niet onszelf te redden, maar mogen beginnen met te ontvangen. We laten iets los, we laten onszelf los. Wij sterven aan ons ego als de graankorrel in de aarde om tot leven te komen. Wij mogen meegaan in die beweging van breken en delen. Zoals nu in een lied zal klinken:

*Heer van mijn hart, U bent gekomen
de nacht door naar uw grote dag,
ik heb in eenvoud aangenomen
dat ik U daarin volgen mag.*

Erik van Halsema